

Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 30 жылдығына арналған «Сейфуллин оқулары – 17: «Қазіргі аграрлық ғылым: цифрлық трансформация» атты халықаралық ғылыми – тәжірибелік конференцияға материалдар = Материалы международной научно – теоретической конференции «Сейфуллинские чтения – 17: «Современная аграрная наука: цифровая трансформация», посвященной 30 – летию Независимости Республики Казахстан.- 2021.- Т.1, Ч.4 - С.35-37

БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІ САБАҚТАРЫНДА ТҮСТАНУ НЕГІЗДЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Еспенбетов Б.Ж.

Адамның шығармашылық қызметі оның құндылығын анықтайды. Бүгінгі таңда қоғамда шығармашылықпен ойлайтын, кез-келген мәселені шешуге стандартты емес көзқараспен қарайтын адамдар сұранысқа ие, сондықтан балалардың шығармашылық қабілеттерінің табиғаты туралы мәселе өте өзекті.

Біздің білім беруді, оның ішінде көркем өнерді модернизациялаудың туындаған проблемаларына сәйкес, жалпы білім беретін мектептерде бейнелеу өнерін оқытудың жаңа тәсілдері қажет болды.

Түстану негіздерін үйрену студенттерге қоршаған шындықты білуге мүмкіндік береді, олардың байқағыштығын дамытады, жан-жақты білімді адамды тәрбиелейді. Ақыл-ой мен эстетикалық тұрғыдан дамыта отырып, кескіндеме заттарды мұқият байқауға және талдауға үйретеді, кеңістіктік ойлауды дамытады, есептеудің дәлдігін үйретеді.

Бейнелеу өнері мұғалімінің міндеттерінің бірі – әр балада табиғаттың өзіне тән сұлулыққа деген ұмтылысты дамыту.

Түстану оқушылардың эстетикалық тәрбиесінде маңызды рөл атқарады. Эстетикалық тәрбиенің маңызды міндеттерінің бірі-оқушылардың көркемдік талғамын дамыту. Сурет салу саласында балаларды дұрыс оқыту және тәрбиелеу арқылы олардың жұмысының сапасын жақсартуға болатыны анық.

Түс туралы ғылым баяғыда пайда болған. Біртіндеп адам түс құпияларын игерді. Түстану негіздерін зерттеу пәннің қызықты және қажетті бөлімі болып табылады. Бейнелеу өнері мектеп оқушыларын тәрбиелеуде үлкен маңызға ие.

Айта кету керек, қазіргі уақытта балаларды жеке түстермен таныстыру мәселесі бірінші кезекте шешілуде, ал түспен әрекет етудің қажетті әдістерін қалыптастыру міндеті тиісті шешім қабылдамайды.

Бейнелеу өнері сабақтарында тәжірибелік тапсырмаларды орындау кезінде студенттер композицияның жалпы түс шешімін жасау кезінде түстерді қолданумен байланысты проблемаларға тап болады. Әр түрлі көркем бояулардың жұмыс техникасын еркін меңгермей, студенттер жұмысты тез және жоғары деңгейде орындай алмайды.

Бұл, ең алдымен, түстер туралы идеяларды қалыптастыру үшін дидактикалық ойындар мен жаттығулардың жеткілікті таңдауы ұсынылатын әдістемелік құралдардың жоқтығымен түсіндіріледі, онда ойындар мен ойын жаттығулары тек жеке түс қасиеттерін дамытуға ғана емес, сонымен қатар күрделі түс комбинацияларын таңдауға және жүйелеуге болады., түрлі-түсті реңктер мен реңктер топтары арасындағы қатынастар және т. б

Оқу-тәрбие міндеттерін жүзеге асыру үшін мұғалім белгілі бір жүйені ұстануы және студенттермен жұмыс жасаудың әртүрлі әдістерін қолдануы керек.

Мұғалімнің алдында кезек-кезек екі тапсырма тұр:

- оқушының түс саласындағы жеке шығармашылық қабілеттерін анықтау;

- түс теориясын игеру негізінде оқушыны біліммен, шеберлікпен және дағдылармен қаруландыру.

Бұл мәселелерді балалардың түс қабылдауын, ойлаудың өзгермелілігін, бай ассоциативті есте сақтауды, көлемдік-кеңістіктік ойлауды дамытусыз шешу мүмкін емес.

Тұстану негіздері бойынша бағдарламалық тақырыптар мен тәжірбиелік тапсырмалардың мазмұны әр оқушының жасы мен жеке шығармашылық қабілеттерін ескере отырып бейімделуі керек. Тақырыптарды зерттеу теориялық және тәжірбиелік сипаттағы тапсырмаларды қамтуы керек.

Тәжірбиелік тапсырмалар әртүрлі күрделіліктегі жұмыстар болып табылады. Бұл қарапайым схемалар болуы мүмкін-бояу, бояу бояғыштары және композициялық жаттығулар: сәндік және тақырыптық композициялар.

Оқушылардың білімін, іскерлігін және дағдыларын бақылау сауалнама түрінде де, ағымдағы және қорытынды жұмыстарды қарау барысында да жүргізіледі.

Түс теориясын оқыту терминологиямен танысуды қамтиды, ал терминдерді таңдау балалардың жас ерекшеліктеріне байланысты анықталады.

Оқушыларды түс спектрі ұғымымен - кез-келген эстетикалық түс теориясының негізімен таныстыру қажет. Жаңа материалды бекітуге арналған практикалық жұмыстар ретінде мыналар ұсынылады:

- кіші мектеп оқушыларына кемпірқосақты немесе 7 сатылы түс спектрін бейнелеу міндеті;

- үлкен студенттер үшін - 12 немесе 24 сатылы түс спектрін орындау.

Балаларға тұстану негіздерін үйрету кезінде ахроматикалық және хроматикалық түстер, олардың айырмашылықтары туралы түсінік беру керек (түс тонының болуымен немесе болмауымен ерекшеленеді). Сондай-ақ, түстердің үш сипаттамасымен танысу керек:

- түс реңі-бұл түс сапасы, оны спектрлік түстердің бірімен салыстыруға мүмкіндік береді;

- жеңілдік (жарықтық) – бұл ақ түске жақын немесе аз;

- қанықтылық (тазалық)- бұл түс пен оған тең сұр түстің арасындағы айырмашылық дәрежесі.

Түс теориясының негізгі ұғымдарының бірі-түс. Түстердің бес түрі туралы білімді игеру (үйлесімсіз, түрлі-түсті, ағартылған, қара, сынған) және оларды практикалық қолдану шығармашылық ойлау мен ассоциативті есте сақтауды дамытады.

Түстердің экспрессивтілігіне қол жеткізуде түс контрастын қолдану үлкен рөл атқарады. Оқушылар түс контрастының 7 түрімен танысады:

- түс реңі бойынша (мысалы, қызыл-сары-көк);

- ашық-қараңғы;

- қаныққан-үнсіз;

- бір мезгілде-кез-келген түсті қабылдаған кезде, оның жанында барға қарама-қарсы түстің болуы сезімі пайда болады (мысалы, қызыл түсті қабылдаған кезде, оның айналасында объективті түрде жоқ жасыл гало пайда болады);

- суық-жылы;

- қосымша түстердің контрасты;

- түс нүктесінің ауданы бойынша контраст.

Бейнелеу циклінің объектілері арасында неғұрлым тығыз байланыс орнату үшін әмбебап бейнелеу мәселелері шешілетін тұстану бағдарламасына практикалық тапсырмаларды енгізген жөн. Кескіндеме сабақтарында қажет пішін мен түстерді еркін меңгеруді дамыту үшін бағдарламаға "түс пен пішін" және "түс пен жарық" тақырыптарын қосу ұсынылады. Осы тақырыптар бойынша тәжірбиелік тапсырмаларды орындау барысында студенттер пішінді түстермен модельдеу әдістерін игереді, кеңістікті ұйымдастырудағы түстің рөлін зерттейді, олар көлемдік-кеңістіктік ойлауды қалыптастырады.

Осындай тапсырмаларды орындау кезінде студенттер ойлаудың өзгермелілігін дамытады, Шығармашылық қиял қалыптасады.

Түстердің еркін болуы студенттерге бейнелеу өнерінің кез-келген саласында оның экспрессивті қасиеттерін пайдалануға мүмкіндік береді.

Сонымен, жоғарыда айтылғандардан біз, ең алдымен, тұстану мәселелерін жақсы түсінуіміз керек деп қорытынды жасауға болады, содан кейін біз балаларға түстердің дұрыс түсін тандауға және оны суретте дұрыс көрсетуге көмектесе аламыз. Әр мұғалім тұстану негіздерін, бағдарламалық мазмұнды оқыту сабақтарының құрылымын білуі және оны дұрыс қолдануы керек.

Оқушыларды бейнелеу өнері сабақтарында түстерді қабылдауға мақсатты түрде үйрету ауа перспективасы, хиароскуро, түс үйлесімі ережелерін игеруге ықпал етеді, әртүрлі заттар туралы түсініктерін кеңейтеді.

Сурет сабағына дайындық кезінде біз үшін маңызды және қиын міндет-оқу және оқу құралдарын тандау. Біз студент үшін де, сабақ үшін де қажетті жабдықты алдын-ала ойластыруымыз керек. Оқушылардың қабылдауына қол жетімді суреттердің репродукцияларын, түс туралы кестелерді тандау керек, ал компьютерлік технологияларды қолдану және бейнелеу өнері сабақтарында оқытудың заманауи әдістерін қолдану материалды қол жетімді, қызықты, жарқын және бейнелі түрде үйретуге мүмкіндік береді.

Әр сабақ толық және сонымен бірге осы пәннің жалпы мақсаты мен жалпы міндеттерімен байланысты сабақтар жүйесінің бөлігі болуы керек.

Бұл олардың әлемді көркемдік қабылдау тәжірибесін едәуір байытады және шығармашылық жұмыстардың сапасына оң әсер етеді. Оларға рухани бай, жомарт жан болуға, көркемдік талғам мен шығармашылық қиялды дамытуға көмектеседі.

Әдебиеттер тізімі:

1. Бер У. Все тайны цвета, Ростов-на-Дону : Феникс, 1997. С-224
2. Драгунский, В. Цветовой личностный тест , —Минск : Харвест, 1999-448с.
3. Иттен И. Искусство цвета, — М. : издатель Аронов, 2001.-120с.
4. Изобразительное искусство. Развитие цветового восприятия у школьников./авт.-сост. С.А. Казначеева, С.А. Бондарева — Волгоград: Учитель, 2009.-143с.
5. Миронова, Л. Цвет в изобразительном искусстве, —Минск : Беларусь, 2002.-151с.
6. Liverpool University Press, Town Planning Review №1/2014, издательство Thomson Reuters
7. Кузин, В. Психология / В. Кузин. — М.: Агар, 1997.-304с.